

AXEL WALDEMARSON:

En blå revolution

Det är inget "fel" i socialdemokraternas parti-program som gjort att de förlorade valet, skriver redaktör Axel Waldemarson.

Programmet var helt enkelt vad det avser att vara: socialdemokratiskt, ett program som sätter kollektivet främst, som vill att medborgarna skall vara organiserade i facket, i Kooperationen, i partiet.

Moderaterna i Sverige liksom i de andra nordiska länderna sätter individen främst, och på detta har de haft sina framgångar. Han analyserar moderaternas ideologiska förutsättningar, och han menar att dessa bör bearbetas och föras vidare i gemensamt arbete mellan de motsvarande partierna i Norden.

Det blåa, trons och traditionens tecken, det röda, blodet självt, passion, revolt, flankera tankens vita klarhet stolt.

Karl Asplund: Tricolor

1979 är ett märkesår: i alla de fem nordiska länderna går väljarna till val.

I fyra av dem kan, när detta skrives, resultatet överblickas. Tendensen är entydig. De moderata har vunnit framgångar, socialdemokraterna har – utom i Danmark – inregistrerat bakslag.

"Högervinden" har inte bara blåst över de nordiska länderna. Storbritannien bytte regering. Kvar som en socialdemokratisk bastion står Österrike.

Eftervalsdebatten är i mångt och mycket säregen. De socialdemokratiska partierna är hårt nagelfarna, nästan vända ut och in på. Vad är det för fel på dem? Varför har de förlorat? Varför vänder breda folklager dem ryggen?

Och varför har så många politiska analytiker missat själva poängen?

Jo, därför att de går ut från att något måste vara fel i den socialdemokratiska politiken. Vad de har glömt är att socialdemokratisk politik alltid är socialdemokratisk politik. Utifrån den egna värderingen håller den självfallet måttet. Att färdriktningen inte tilltalar majoriteten av väljarna är en helt annan sak.

Det är faktiskt så banalt som LO-tidningen konstaterar på ledande plats, nämligen att de socialdemokrater som anklagats för avvikelser åt vänster inte gjort sig saker till annat än att ställa upp för den socialdemokratiska partikongressens beslut.

Moderaternas framgångar

Frågeställningen bör vara en helt annan. Det intressanta är inte varför väljarna, särskilt de unga, flyr socialdemokratiens fanor. Det intressanta är naturligtvis varför den moderata politiken har större dragningskraft än tidigare i modern politisk tid.

Nu är det inte fråga om någon hastigt uppkommen trend. Uppmarschen har skett så sakta under 1970-talet. Det finns också ett gemensamt nordiskt drag: med fotfäste i huvudstadsregionen har de moderata i allt vidare blå koncentriska cirklar erövrat landet.

Samlingspartiet har länge varit starkt i Helsingfors. Före riksdagsvalet i mars var socialdemokraterna störst i 8 städer av 10 – i dag är styrkeförhållandet detsamma i moderat favör.

I Oslo röstar nästan varannan väljare höyre, i de 12 största städerna har de borgerliga under höyres ledning makten och samtidigt har de norska moderaterna erövrat stora delar av landsbygden.

Moderaterna kan i Stockholms-området och fyrstadskretsen mönstra nästan var tredje väljare.

De moderata partierna utkämpar en ideologisk inriktad valstrid. I det norska arbeiderpartiet erkänns öppet att man inte förmått möta höyres ideologi. Vad är det mera än ett idépolitiskt sammanbrott, när Olof Palme under en hel valrörelse knappast tar ordet socialism i sin mun utan i stället talar om det goda folkhemmet – till vars rum över en miljon moderater inte skulle vara rena nog att få tillträde?

Det är alltför frestande att inte nämna ett säreget exempel på detta ideologiska sam-

manbrott. I sin nöd lät LO-tidningen inför valet intervjua den välkände och uppskattade entertainern Carl-Gustaf Lindstedt. Denne betygade sig inte bara vara sin ungdoms socialdemokratiska tro trogen utan förklarade dessutom att det verkligen gällde att vara på vakt mot prylsamhället. Samme Carl Gustaf återfanns vid sidan av socialdemokratiska valplakat på affischer från vilka hans fryntliga nuna reklamerade för – prylar!

Det är naturligtvis mest illa för de motståndarpartier som tror att den moderata valsegern inte är ideologiskt betingad. För de moderata gäller det att både fördjupa och precisera den syn på vilket deras samhälle skall bygga.

Det har inte saknats yttliga förklaringar till de moderata framgångarna.

I Finland skall samlingspartiet ha gynnats av att så länge ha hållits utanför regeringsansvaret. Moderaternas framgång i Sverige sägs bero på att de drev den hårdaste oppositionen mot socialdemokratin. I Norge, där vinden blåst hårdast, är det svårt att finna liknande förklaringar. I brist på sådana hänvisas till arbeiderpartiets splittring och de norska socialdemokraternas ynkliga valrörelse. Högerframgången skulle inte bero på egen styrka utan på motståndarnas svaghet.

Lägg märke till det passiva draget i dessa förklaringar. Det är inte ideologin, inte den enskilde medborgarens syn på det samhälle i vilket han skall verka och leva och inte heller djupgående värderingar som skulle ha fällt utslaget. De moderata partierna har kort sagt inte gjort någonting för att vinna väljare!

Här rör det sig om ett önsketänkande eller

ett fundamentalt missgrepp. Det är ju alls inte fråga om ett passivt utan aktivt handlande av både partier och väljare. Partierna har bemödat sig om en klar politisk markering. Denna har i sin tur utlöst en aktiv handling hos väljaren.

Nu gäller det framtiden

Vad som gav 1930-talets svenska höger ett folkrörelsedrag var dess ställning som det nationella arvets och försvarsviljans bärare. Just i spänningen mellan internationellt och nationellt finns både ett löfte och en risk. Det nationella skall aldrig underskattas; i detta ligger för många människor en djup trygghet. För de unga framstår däremot det internationella som framtidsinriktat, låt vara spektakulärt fascinerande men ändå gränslöst löftesrikt. De unga har nästan helt satt sin prägel på moderaternas nya program. 1920-talets moderat – den valbeteckningen var då inte ovanlig – skulle med häpnad se på sina efterföljares framtoning som världsmedborgare.

Varje tid och varje generation har emellertid sin specifika problematik. 1980-talet blir av allt att döma det decennium, då individ ställs mot kollektiv på ett mera avgörande sätt än på mycket länge.

För socialdemokratin är den organiserade människan ett ideal; centrala delar av det reviderade partiprogrammet byggs upp kring den gamla treenigheten: som löntagare organiserad i facket, som konsument i Kooperationen och som medborgare i partiet.

Eller för att citera partiprogrammets till-

bakablick: "Mot detta kapitalistiska system reste sig arbetarna till kamp för bättre levnadsförhållanden, medborgerliga rättigheter och en socialistisk samhällsordning. Arbetarna slöt sig samman och skapade egna politiska, fackliga och kooperativa organisationer, som svetsade dem samman till en makt i samhället."

Moderaterna ser i den individuella människan möjligheten att bevara marknadsekonomi och mångfald. Det är som konsument som hon har sitt inflytande på marknaden. Det är som individ som hon överlämnar vissa, bestämt definierade uppgifter till facket att förvalta; utöver dessa förbehåller hon sig själv rätten att föra sin talan. Det är slutligen inte som fackmedlem utan som medborgare hon tar ställning i val.

Socialdemokraterna ser i kollektivet ett egenvärde. I de kollektiva organens förlängning finns en sammanbindning med statsmakten. Moderaterna har att förhindra organisationerna att tala och företräda medlemmarna på ett sådant sätt att tolerans och mångfald hotas – så att vi i stället för ett av medborgarna uppbyggt får ett av organisationerna styrt samhälle.

Där moderaterna skriver individ präntar socialdemokraterna kollektiv.

Maktens begränsning ter sig som en grundläggande gemensam moderat värdering. Den blir en allt angelägnare uppgift i en tid av starka samhällsorgan samverkande eller förbundna med kollektiva maktgrupper.

Den norska högerens historieskrivare, professor Francis Skjerstad, har i en studie understrukit: "Tanken om maktens begräns-